

Conjunctuurindicatoren: de conjunctuurbarometer

In het vorig nummer van OVER-WERK werd een nieuwe rubriek 'Conjunctuurindicatoren' opgestart. De spits werd afgebeten met een toelichting bij de indicator van het consumentenvertrouwen (Malfait, 2003). Naar analogie met het consumentenvertrouwen stelt de Nationale Bank van België (NBB) ook een vertrouwensindicator voor de producenten ter beschikking. Het is onder economen vrij algemeen aanvaard dat het vertrouwen en de verwachtingen van ondernemingen een belangrijke rol spelen in het uiteindelijke economische gedrag van die ondernemingen. In België kunnen we deze informatie opvolgen aan de hand van de conjunctuurbarometer van de NBB.

Een samengestelde indicator

De conjunctuurbarometer is een *algemene synthetische bruto-indicator* van het ondernemersvertrouwen die tot stand komt via een enquête bij ondernemers. *Synthetisch*, omdat het gaat om een samenstelling van een aantal componenten. *Bruto*, omdat de indicator berekend wordt als het saldo van het aantal positieve en het aantal negatieve beoordelingen. *Algemeen*, omdat het een beeld moet geven van het klimaat in de globale economie. De algemene indicator is een gewogen gemiddelde van de synthetische bruto-indicatoren van de sectoren verwerkende nijverheid, bouw en handel.

Maandelijks organiseert de NBB een enquête onder bijna 6 000 ondernemers waarin naar richtinggevende informatie wordt gepeild. Deze conjunctuur-enquête gebeurt op vrijwillige basis bij een panel van ondernemingen uit de sectoren *verwerkende*

*nijverheid, handel, bouw en dienstverlening aan bedrijven.*¹

Het panel wordt representatief geselecteerd op basis van ondernemingsgrootte en activiteitensector. De vragen hebben betrekking op het verloop, de beoordeling en de vooruitzichten inzake productie, activiteit en verkoop, voorraden, bestellingen op de binnen- en buitenlandse markt, werkgelegenheid, vraag en prijzen.² Om de antwoorden op dergelijke kwalitatieve vragen te kunnen kwantificeren, moeten de respondenten hun antwoorden aankruisen in keuzemogelijkheden zoals bijvoorbeeld (1) de situatie is verbeterd, (2) de situatie is onveranderd, (3) de situatie is verslechterd.

Voor elk van de gestelde vragen wordt het verschil berekend tussen het percentage bedrijven dat een verbetering signaleert en het percentage bedrijven dat een verslechtering rapporteert. Een waarde van +10 betekent dus dat van alle bedrijven er 10% meer positief antwoorden dan negatief (bijvoorbeeld 55% positief en 45% negatief).

Na correctie voor seizoensinvloeden wordt per sector een synthetische bruto-indicator berekend als het rekenkundig gemiddelde van de saldi van de antwoorden op de diverse vragen (met uitzondering van de vraag rond de prijzen). Om extreme bewegingen uit te zuiveren en de fundamentele tendens van het conjunctuurverloop te weerspie-

gelen, bestaat van deze synthetische bruto-indicatoren ook een afgevlakte versie.³

Omwille van de eenvoud van zowel de enquête zelf als haar verwerking, zijn de resultaten op korte tijd beschikbaar. De bevraging gebeurt telkens in het begin van een maand en binnen de drie weken worden de resultaten bekendgemaakt.

Ontstaan van de enquête

Het initiatief voor een ondernemersenquête werd al in de loop van de jaren '50 genomen door de NBB, op aangeven van de Belgische ondernemingsorganisaties. Bedoeling was om de bedrijfs-wereld en de beleidsverantwoordelijken snel beschikbare en accurate informatie over de stand van de conjunctuur aan te leveren. Voor de uitbouw van de enquête werd inspiratie gezocht bij de enquêtes van het Duitse IFO-instituut en het Franse INSEE.

Sinds de jaren '60 erkent en ondersteunt de Europese Commissie het nut en de noodzaak van dergelijke conjunctuurenquêtes. De resultaten van deze enquêtes vormden als een van de eerste statistieken het onderwerp van een Europese harmonisatie. Bijgevolg is een onderlinge vergelijking van de conjunctuurbarometer tussen de verschillende Europese lidstaten perfect mogelijk. Daarnaast verwerkt de Commissie de diverse nationale resultaten in een globale Europese vertrouwensindicator.

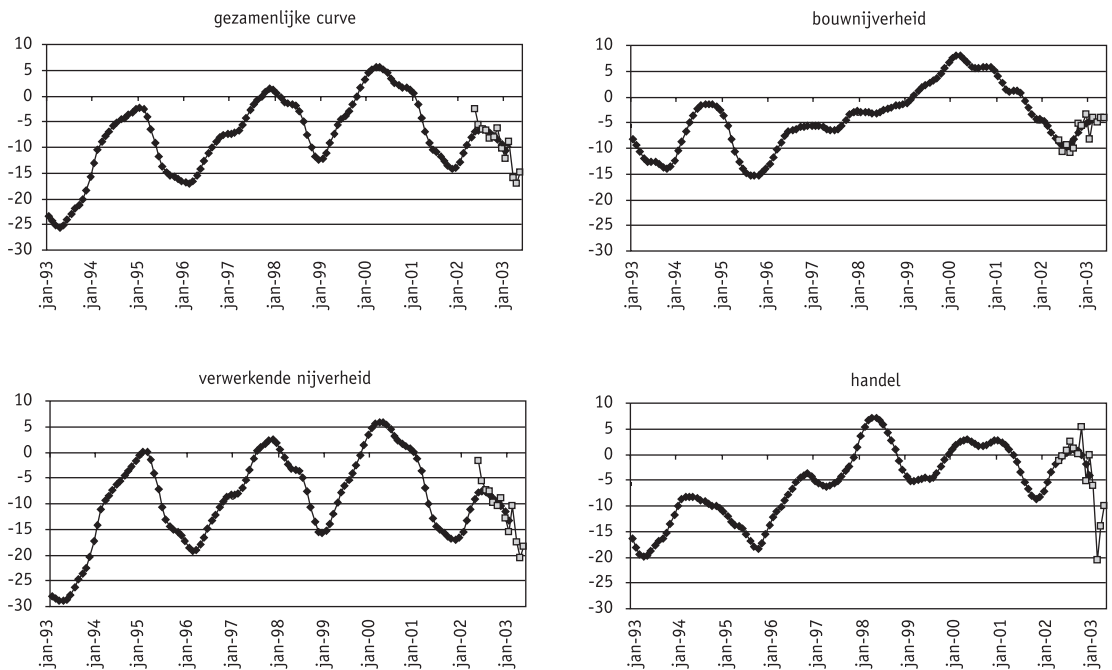
Evolutie

In de conjunctuurenquête gaat het typisch om vragen naar de verandering in een variabele. Dit heeft implicaties voor de interpretatie: meer dan de waarde van de conjunctuurbarometer is het interessant om te kijken naar de evolutie: is het vertrouwen op- of neerwaarts gericht?

Figuur 1 geeft het verloop weer van zowel de algemene bruto-indicator als van haar samenstellende

Figuur 1.

Algemene bruto vertrouwensindicator en haar samenstellende indicatoren.

Bron: NBB, Belgostat.

indicatoren (verwerkende nijverheid, handel en bouwnijverheid). De afgevlakte algemene bruto-indicator is sinds halverwege 2002 neerwaarts gericht. Het resultaat van de laatste bevraging, mei 2003, toont wel een versterking van het vertrouwen tegenover de maand voordien, maar het is nog te vroeg om al van een structureel herstel te spreken.

De bruto-indicatoren van de verwerkende nijverheid, de handel en de bouwnijverheid vertonen niet alle drie eenzelfde verloop. Kijken we eerst naar de curve van de *verwerkende nijverheid*, dan valt meteen de gelijkenis op met de algemene bruto-indicator. Dit wijst op het belang van de verwerkende nijverheid in de gezamenlijke curve, die wordt samengesteld als een gewogen gemiddelde van de drie deelsectoren. De vertrouwensindicator in de *handel* verloopt ongeveer volgens hetzelfde patroon als in de verwerkende nijverheid. Opvallend is wel dat de curve sinds begin 1997 zelden onder de waarde -5 zakt. Handelaars zijn blijkbaar optimistischer ingesteld dan de gemiddelde Belgische ondernemer. Bij de ondernemers uit de *bouwnijverheid* valt het sterke vertrouwen op in de periode van maart 1999 tot juli 2001. Sindsdien is het vertrouwen in de bouwsector niet meer positief geweest, al noteren we sinds september 2002 wel een gestadig vertrouwensherstel.

Goede indicator?

Doorheen de jaren heeft de conjunctuurindicator zichzelf een zeer betrouwbaar imago aangemeten. Zowel voor conjunctuuranalisten als voor beleidsmakers is het een vaak gebruikt instrument. De tijdreeks van het ondernemersvertrouwen vertoont hetzelfde patroon als de tijdreeks van de economische groei. Het feit dat het ondernemersvertrouwen enkele periodes vooruitloopt op de economische groei verleent haar een excellent voorspellend karakter.

Het voorspellend karakter van de conjunctuurbarometer hoeft niet te verbazen indien men bedenkt dat de respondenten van de enquête de onderne-

mingen zelf zijn, die vanzelfsprekend beter dan wie ook weten wat de factoren zijn die een rol spelen in de productieplanning.

Meer nog, uit een working paper van de NBB blijkt dat het Belgische ondernemersvertrouwen tevens als voorspellende indicator fungeert voor de totale economische activiteit in het euro-gebied. Als verklaring wordt teruggegrepen naar drie typische kenmerken van de Belgische economie: de specialisatie in halfafgewerkte producten, het open karakter van onze economie en de sterke aanwezigheid van KMO's. Het gebrek aan voldoende lange tijdreeksen bemoeilijkt echter het onderzoek naar het oorzakelijk karakter van deze eigenschappen, dat dan ook niet bevestigd kon worden.

Caroline Vermandere
Steunpunt WAV

Noten

1. Deze laatste sector wordt niet opgenomen in de algemene synthetische bruto-indicator.
2. Daarnaast wordt om het kwartaal gepeild naar de capaciteitsbezetting in de verwerkende nijverheid en halfjaarlijks is er ook een vraag naar de investeringen in de nijverheid, de bouw en de sector van de financiële instellingen.
3. Aan de hand van een voortschrijdende gewogen mediaan over vijf maanden.

Bibliografie

- www.nbb.be
- European Commission (1997), *European Economy, reports and studies, the joint harmonised EU programme of business and consumer surveys*, nr. 6, 1997, Luxembourg.
- Malfait, D. (2003), 'Conjunctuurindicatoren: consumentenvertrouwen', in *OVERWERK Tijdschrift van het Steunpunt WAV*, jaargang 13, nr. 1-2/2003.
- Vanhaelen J., Dresse L. en De Mulder J. (2000), *The Belgian Industrial Confidence Indicator: leading Indicator of Economic Activity in the Euro Area?*, NBB Working Paper nr. 12, november 2000.

Conjunctuurindicatoren op www.steunpuntwav.be

Sinds juni 2003 wordt de rubriek 'cijfers en duiding' op de webstek van het Steunpunt WAV uitgebreid met conjunctuurindicatoren. Enerzijds is er natuurlijk de reeds eerder uitgebouwde WAV-kwartaalraming, die de richting aangeeft waarin werkgelegenheid, werkzaamheid en werkloosheid in Vlaanderen evolueren. Anderzijds is er een overzicht van conjunctuurindicatoren van andere instellingen. Op die manier wordt het mogelijk de geraamde evoluties op de arbeidsmarkt te kaderen in een bredere economische context. U vindt er bijvoorbeeld de evolutie van de nwwz, de tijdelijke werkloosheid, de vacatures, het aantal bedrijfsfalingen- en oprichtingen, de uitzendarbeid en ook het consumenten- en ondernemersvertrouwen.